

**KONKURSY PRZEDMIOTOWE MKO
DLA UCZNIÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO
w roku szkolnym 2013/2014
Ramowy program merytoryczny
konkursu geograficznego dla gimnazjum**

CELE KONKURSU

1. Rozwijanie zainteresowań i uzdolnień geograficznych uczniów oraz wdrażanie do samokształcenia.
2. Doskonalenie umiejętności korzystania z różnorodnych źródeł informacji geograficznej, odczytywania i rozumienia map w celu zastosowania w praktyce.
3. Kształtowanie umiejętności praktycznego rozwiązywania problemów.
4. Twórcze wykorzystanie umiejętności.
5. Poszerzenie zainteresowania przestrzenią geograficzną Europy w celu kształtowania wśród uczniów postaw poszanowania innych narodów, systemów wartości i sposobów życia.

ZAKRES WIADOMOŚCI I UMIEJĘTNOŚCI WYMAGANYCH NA POSZCZEGÓLNYCH ETAPACH KONKURSU

Uczestnicy konkursu powinni wykazać się wiadomościami i umiejętnościami obejmującymi i poszerzającymi treści podstawy programowej kształcenia ogólnego z zakresu geografii na III etapie edukacyjnym, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 r. poz. 977).

Na wszystkich etapach uczeń powinien wykazać się umiejętnościami:

- posługiwania się słownictwem geograficznym
- lokalizowania na mapach (również konturowych) obiektów geograficznych (krainy geograficzne, rzeki, jeziora, wyspy, półwyspy, morza, cieśniny, zatoki, typy wybrzeży, państwa, miasta, okręgi przemysłowe, itp.) oraz zjawisk i procesów przyrodniczych oraz społeczno-gospodarczych
- korzystania z różnych źródeł informacji geograficznej
- określania współrzędnych geograficznych oraz rozciągłości równoleżnikowej i południkowej
- analizowania i interpretowania treści map ogólnogeograficznych, tematycznych, turystycznych
- identyfikowania położenia i charakteryzowania odpowiadających sobie obiektów geograficznych na fotografiach (w tym lotniczych i satelitarnych) oraz na mapach
- odczytywania i interpretowania informacji geograficznych z materiałów kartograficznych oraz innych źródeł (wykresy, tabele, schematy, modele, przekroje geologiczne, itp.)
- wyznaczania na mapach konturowych głównych działów wodnych
- sporządzania materiałów graficznych w celu prezentacji zjawisk (np. diagramy, wykresy)
- wykonywania obliczeń matematyczno-geograficznych i astronomiczno-geograficznych, np. odległości i powierzchni na podstawie skali mapy, wysokości Słońca w momencie górowania, czasu słonecznego i strefowego
- opisywania oraz wyjaśniania przyczyn i skutków zjawisk i procesów przyrodniczych oraz społeczno-gospodarczych, które zachodzą w środowisku geograficznym, oraz zależności między nimi (np. przyrodniczych konsekwencji wynikających z rozciągłości południkowej i równoleżnikowej, ruchu obrotowego i obiegowego Ziemi).

Temat przewodni konkursu w roku szkolnym 2013/2014: Europa – nasz stary kontynent

ETAP I (szkolny) – Środowisko przyrodnicze Europy

1. Położenie, wody oblewające Europę, przebieg granicy między Europą i Azją.
2. Przebieg linii brzegowej: wyspy, półwyspy, cieśniny, zatoki, typy wybrzeży.
3. Główne cechy budowy geologicznej oraz czynniki wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na ukształtowanie powierzchni Europy.
4. Rozmieszczenie i cechy środowiska przyrodniczego krain geograficznych, rodzaje gór.
5. Czynniki klimatotwórcze wpływające na klimat Europy, zróżnicowanie klimatyczne Europy (strefy klimatyczne i typy klimatów wg Okołowicza, ich zasięg i cechy), lokalizowanie stacji meteorologicznych na podstawie danych klimatycznych, konsekwencje zróżnicowania klimatu Europy.
6. Systemy rzeczne i ich rozmieszczenie, zlewiska, ustrój rzek.
7. Typy genetyczne jezior i ich rozmieszczenie, rodzaje jezior ze względu na przepływ (przykłady).
8. Zasięg i charakterystyka stref klimatyczno-roślinno-glebowych, podłoże skalne jako czynnik wpływający na glebę i roślinność.

Poszerzenie treści podstawy programowej dotyczy następujących treści:

1. Główne cechy budowy geologicznej Europy.
2. Regionalne zróżnicowanie występowania zjawisk w atmosferze.
3. Przyczyny i skutki zmienności przepływu wody w rzekach.
4. Turystyczne walory przyrodnicze oraz rekordy przyrodnicze Europy.

ETAP II (rejonowy) – Ludność i gospodarka. Wybrane kraje Europy

Obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności z etapu szkolnego oraz:

1. Rozmieszczenie ludności, obszary o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia, czynniki sprzyjające oraz ograniczające osadnictwo w Europie. Migracje.
2. Zróżnicowanie narodowościowe, językowe, wyznaniowe Europy – przyczyny i konsekwencje zróżnicowania.
3. Problemy demograficzne Europy: struktura wiekowa społeczeństw, przyczyny i konsekwencje starzenia się społeczeństwa, państwa o bardzo niskim i ujemnym przyroście naturalnym, państwa o dodatnim przyroście naturalnym (analiza piramid płci i wieku wybranych krajów Europy).
4. Obliczanie przyrostu naturalnego, rzeczywistego, współczynnika przyrostu naturalnego, zgonów, urodzeń, wskaźnika urbanizacji.
5. Urbanizacja. Wielkie miasta Europy.
6. Podział polityczny, stolice państw, położenie państw i stolic, klasyfikacja państw Europy pod względem: położenia, wielkości, zaludnienia, ustroju politycznego.
7. Etapy powstawania i rozszerzania Unii Europejskiej.
8. Kraje Europy Północnej, kraje alpejskie, Francja

- cechy środowiska przyrodniczego (klimat, ukształtowanie terenu, gleby), surowce mineralne, krainy geograficzne
- czynniki i procesy wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na ukształtowanie powierzchni, charakterystyczne formy rzeźby terenu
- piętra klimatyczno-roślinne w Alpach, wpływ gór na cechy środowiska przyrodniczego oraz gospodarkę krajów alpejskich
- cechy gospodarki państw (rolnictwo, przemysł i energetyka, usługi), związki między środowiskiem przyrodniczym a gospodarką
- czynniki sprzyjające rozwojowi rolnictwa, cechy rolnictwa towarowego na przykładzie Francji, kierunek i efektywność produkcji rolniczej.

9. Kraje Europy Południowej (Płw. Apenińskiego, Bałkańskiego, Iberyjskiego) – krainy geograficzne, cechy środowiska przyrodniczego, związek między rozwojem turystyki a warunkami przyrodniczymi i dziedzictwem kultury śródziemnomorskiej, rodzaje turystyki, atrakcje turystyczne krajów Europy Południowej.

Poszerzenie treści podstawy programowej dotyczy następujących treści:

1. Najważniejsze ośrodki turystyczne, miejsca kultu religijnego w Europie Południowej.
2. Atrakcje turystyczne Francji, produkty charakterystyczne dla Francji.
3. Współczesne problemy gospodarcze i społeczne Europy.

Etap III (wojewódzki) – Sąsiedzi Polski (w tym Rosja z częścią azjatycką)

Obowiązują zakres wiadomości i umiejętności z etapu szkolnego i rejonowego oraz:

1. Cechy środowiska przyrodniczego (klimat, ukształtowanie terenu, gleby), surowce mineralne, krainy geograficzne.
2. Czynniki i procesy wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na ukształtowanie powierzchni, charakterystyczne formy rzeźby terenu.
3. Cechy gospodarki krajów (rolnictwo, przemysł i energetyka, usługi), związki między środowiskiem przyrodniczym a gospodarką.
4. Zróżnicowanie rozwoju społeczno-gospodarczego krajów (wskaźniki: PKB, HDI, struktura zatrudnienia, poziom urbanizacji).
5. Współczesne przemiany społeczne i gospodarcze u wschodnich sąsiadów Polski oraz ich skutki.
6. Uwarunkowania rozwoju gospodarczego Niemiec, przemiany w Zagłębiu Ruhry.
7. Rosja – zróżnicowanie przyrodnicze, narodowościowe, kulturowe i gospodarcze.
8. Cechy Morza Bałtyckiego i ich konsekwencje, geneza i etapy rozwoju morza.

Poszerzenie treści podstawy programowej dotyczy następujących treści:

1. Geneza i etapy rozwoju Morza Bałtyckiego.
2. Atrakcje turystyczne sąsiadów Polski, parki narodowe (przykłady).
3. Obszary silnie przekształcone antropogeniczne (przykłady) w krajach sąsiadujących z Polską.
4. Euroregiony.
5. Handel zagraniczny krajów sąsiadujących z Polską.

LITERATURA

1. Podręczniki, atlasy i zeszyty ćwiczeń do geografii dla uczniów gimnazjum zatwierdzone przez MEN
2. J. Kądziołka, K. Kocimowski, E. Wołonciej, *Świat w liczbach*, WSiP. Warszawa 2013
3. B. Dąbrowska, Z. Zaniewicz, *Geografia. Vademecum. Egzamin gimnazjalny*, Operon 2010
4. J. Flis, *Szkolny słownik geograficzny*, WSiP, Warszawa 2006 (lub inne wydania)
5. J. Makowski, *Geografia fizyczna świata*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2008 (rozdz. Europa)
6. *Tablice geograficzne*, Wyd. Adamantan, Warszawa 2008

DODATKOWE ŹRÓDŁA INFORMACJI (PRZYKŁADY)

1. <http://www.klimadiagramme.de/> (dane klimatyczne m.in. z obszaru Europy)
2. <http://cia.gov/> (informacje m.in. o każdym z krajów Europy)
3. *Edukacja europejska*, red. M. Zięba, J. Korba, Z. Smutek, Operon 2009
4. D. Sikorski, *Polska i jej sąsiedzi*, [w:] *Geografia w Szkole*, 3/2013
5. *Encyklopedia geograficzna świata tom V. Europa*, Wyd. Opres, Kraków
6. Przewodniki turystyczne po krajach Europy (np. wydawnictwa Pascal)

